

ECONOMIE VANDAAG

Economie vandaag 2019

Sonia De Velder
Ivan De Cnuydt

ACADEMIA
PRESS

Ga aan de slag met de online studiehulp

Voor de student

- ▶ Meer dan **500 zelftoetsen** met automatische feedback
- ▶ Meer dan **100 opgaven**, volledig begeleid uitgewerkt
- ▶ **Interactieve grafieken en figuren** met didactische ondersteuning
- ▶ **E-book**: studeren, notities nemen, markeren en delen
- ▶ Toegang tot het meest **actuele cijfermateriaal** in één klik

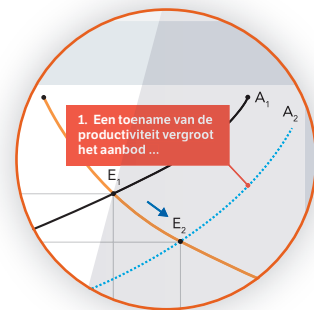
Voor de docent

- ▶ Stel je **eigen cursus** samen en vul aan met eigen tekst-, video- en beeldmateriaal
- ▶ Maak **klasgroepen** aan en wijs **opdrachten** toe aan je studenten
- ▶ Volg de **voortgang** van je studenten op en ontdek waar de moeilijkheden zitten
- ▶ Bekijk de laatste **geactualiseerde cijfers** in het digitale boek

Gebruik je **unieke code** om je te registreren op www.economievandaag.be:

Hiermee heb je voor het academiejaar 2019-2020 **gratis toegang** tot de online studiehulp met oefeningen, figuren en een digitale versie van het boek.

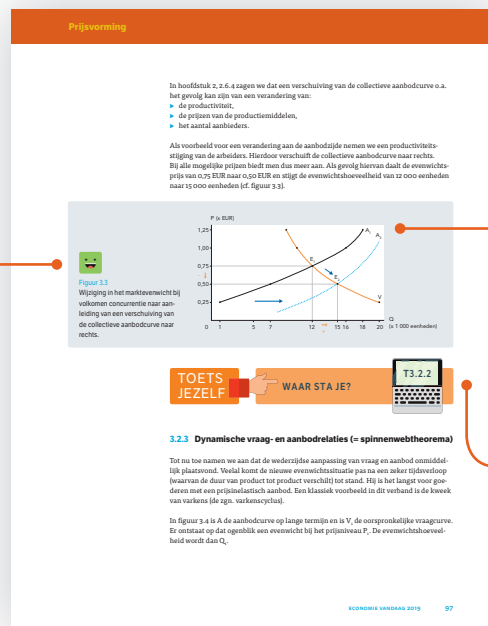
De online studiehulp legt stapsgewijs de grafieken uit

Figuur 3.3

Wijziging in het marktevenwicht volkomen concurrentie naar aanleiding van een verschuiving van de collectieve aanbodcurve naar rechts.

Bekijk online de interactieve versie van de figuren in dit boek

1. De prijs van de hazelnoten is de voorbije maanden op een niveau in 10 jaar. Oorzaak is een periode van strenge winters. De wereld's grootste producent van hazelnoten, Liefhebbers, betalen binnenkort misschien meer voor hun favoriete noten.

- ☐ een afname van de aangeboden hoeveelheid.
- ☒ een verschuiving van de aangeboden hoeveelheid naar rechts.
- ☐ een verschuiving van de gevraagde hoeveelheid naar rechts.
- ☐ een verschuiving van de gevraagde hoeveelheid naar links.

Fout!
Klik hier voor informatie

Toets jezelf online en ontdek of je de leerstof beheerst

Studeer efficiënter door het boek te combineren met de online studiehulp

- **Grasduin** door de meest actuele economische cijfers

ZELF
DOEN

ACTUELE DATA

ZX.X

- **Ontdek** of je volledig mee bent met de leerstof

TOETS
JEZELF

WAAR STA JE?

TX.X

- **Oefen** de leerstof online in

OPGAVEN

MET UITWERKING

OX.X

- **Krijg meer inzicht** in de figuren uit het boek dankzij een interactieve, stapsgewijze uitleg

Uitgeverij Academia Press
Coupure Rechts 88
Ampla House
9000 Gent
www.academiapress.be

Uitgeverij Academia Press maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij,
de boeken- en multimediativisie van Uitgeverij Lannoo nv.

ISBN 9789401461177
D/2019/45/232
NUR 780

Sonia De Velder & Ivan De Cnuydt
Economie Vandaag 2019
Gent, Academia Press, 2019, XVIII + 415 p.

Cover en lay-out: Stefaan Verboven
Zetwerk binnenwerk: Jurgen Leemans

© Sonia De Velder & Ivan De Cnuydt, Uitgeverij Lannoo nv, Tielt

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

00**Inleiding 1****0.1 Het doel van de economische wetenschap 2**

- 0.1.1 Behoeftte 2
- 0.1.2 Schaarre middelen 3
- 0.1.3 Nuttigheid en keuzeprbleem 3

0.2 Welvaart en welzijn 4**0.3 Soorten goederen 5****0.4 Consumptie en productie 7****0.5 De methode 8****0.6 De ceteris paribus-clausule 8****0.7 Micro-, meso- en macro-economie 9**

Wat moet je weten 10

Wat moet je kunnen 11

01**Consumenten 13****1.1 De keuze van de optimale goederencombinatie (= evenwicht van de consument) 14**

- 1.1.1 De preferenties 14
- 1.1.2 Budget en prijzen 16
 - Het opstellen van de budgetlijn 16
 - Gevolgen van inkomensveranderingen 17
 - Gevolgen van prijsveranderingen 18

1.2 De prijsvraagcurve 19

- 1.2.1 De afleiding van de individuele vraagcurve 19
- 1.2.2 Een beweging langs de individuele vraagcurve 21
- 1.2.3 Verschuivingen van de individuele vraagcurve 21
 - Veranderingen in het inkomen 21
 - Veranderingen in de preferentieschaal 23
 - Veranderingen in de prijs van andere goederen 23
- 1.2.4 De collectieve of marktvraagcurve 25

1.3 De elasticiteit van de vraag 28

- 1.3.1 De prijselasticiteit van de vraag 28
- 1.3.2 De kruiselingse prijselasticiteit van de vraag 32
- 1.3.3 De inkomenselasticiteit van de vraag 34

1.4 Het consumentengedrag in België 37

- 1.4.1 Het bestedingspatroon van de Belgische particulieren 37
 - Evolutieschets van de particuliere consumptie 2012-2018 37
 - Het bestedingspatroon van de Belgische gezinnen: een vergelijkende studie 38

1.4.2	Het spaargedrag van de Belgische particulieren	40
	Begrip	40
	Factoren die het spaargedrag van de gezinshuishoudingen bepalen	41
	Factoren bepalend voor het spaargedrag op lange termijn	41
	Factoren bepalend voor het spaargedrag op korte termijn	43
	Verloop van de spaarquote van de Belgische huishoudens (2012-2018)	43
1.5	Meting van de prijzen, de consumptieprijsindex	45
1.5.1	Voorwaarden waaraan de consumptieprijsindex als inflatiemeter moet voldoen	45
1.5.2	De consumptieprijsindex	48
	Wat moet je weten	50
	Wat moet je kunnen	51
	Opgaven	52

02

Producenten 55

2.1	De bepaling van de optimale productiegrootte	56
2.2	De wet van de toe- en afnemende meeropbrengst	57
2.3	Het kostenverloop	60
2.3.1	De totale constante kosten	60
2.3.2	De totale variabele kosten	62
2.3.3	De totale kosten	64
2.3.4	De gemiddelde en marginale kosten	65
2.4	Het opbrengstenverloop bij volkomen concurrentie	68
2.5	De optimale productiegrootte bij volkomen concurrentie (= evenwicht van de producent)	71
2.6	De afleiding van de aanbodcurve bij volkomen concurrentie	74
2.6.1	De individuele aanbodcurve	74
2.6.2	Een beweging langs de individuele aanbodcurve	77
2.6.3	Verschuivingen van de individuele aanbodcurve	78
2.6.4	De collectieve of marktaanbodcurve	78
2.7	De breakevenanalyse	80
2.8	De prijselasticiteit van het aanbod	82
	Wat moet je weten	85
	Wat moet je kunnen	86
	Opgaven	87

03

Prijsvorming 91

3.1	Markt en marktvormen	92
3.2	De volkomen concurrentie	94
3.2.1	Kenmerken	94
3.2.2	Het marktevenwicht bij volkomen concurrentie	95
3.2.3	Dynamische vraag- en aanbodrelaties (= spinnenwebtheorema)	97

3.2.4	Ingrijpen van de overheid in de prijsvorming	98
3.3	De onvolkomen concurrentie	100
3.3.1	Het monopolie	101
	Kenmerken	101
	Het evenwicht van de monopolist	102
3.3.2	Het oligopolie	106
	Kenmerken	106
	Het evenwicht van de oligopolist	107
3.3.3	De monopolistische concurrentie	108
	Kenmerken	108
	Het evenwicht van de monopolistische concurrent	109
3.4	Het prijsbeleid in België	110
3.4.1	Het rechtstreeks overheidsingrijpen op het gebied van prijsvorming	111
3.4.2	Bijzondere prijsregelingen	112
	Wat moet je weten	113
	Wat moet je kunnen	114
	Opgaven	115

04

Macro-economische grootheden 119

4.1	De economische kringloop	120
4.2	De berekening van de economische activiteit	121
4.2.1	'Bruto' en 'netto'	121
4.2.2	'Tegen marktprijzen' en 'tegen factorprijzen'	127
4.2.3	'Nationaal' en 'binnenlands'	130
4.3	Het reële en het nominale bbp	135
4.4	Het bbp als maatstaf voor onze welvaart	136
4.5	De nationale rekeningen	140
4.5.1	De praktijk	140
4.5.2	De betekenis van de nationale rekeningen	141
4.6	Macro-economische gegevens van de Belgische economie	142
4.6.1	De oorsprong van het bruto binnenlands product volgens de activiteitsklasse	143
4.6.2	De verdeling van het bruto binnenlands product over de productiefactoren	144
4.6.3	De besteding van het bruto binnenlands product	144
	De particuliere consumptie	145
	De overheidsconsumptie	146
	De brutokapitaalvorming	146
	De investeringen van vennootschappen	146
	De particuliere investeringen	146
	De overheidsinvesteringen	146
	De netto-uitvoer	147
	Wat moet je weten	148
	Wat moet je kunnen	149
	Opgaven	150

05 Nationaal inkomen en werkgelegenheid 153

- 5.1 De hoogte van het nationaal inkomen 154
 - 5.1.1 De macro-economische consumptie- en spaarvergelijking 154
 - 5.1.2 De investeringsvergelijking 156
 - 5.1.3 Het evenwichtsinkomen 157
 - 5.1.4 De investeringsmultiplicator 159
 - 5.1.5 De accelerator 162
 - 5.1.6 De hoogte van het nationaal inkomen en de tewerkstelling 163
- 5.2 De arbeidsmarkt 170
 - 5.2.1 Aanbod van arbeidskrachten 170
 - 5.2.2 Vraag naar arbeidskrachten 173
 - In België zijn sinds 2015 een groot aantal jobs gecreëerd 174
 - Europa 2020-strategie 174
 - Werkgelegenheidsgraad blijft onder het Europese gemiddelde 175
 - 5.2.3 Werkloosheid over de periode 2012-2018 178
 - 5.2.4 De werkloosheid: soorten en oorzaken 184
 - 5.2.5 Bestrijding van de werkloosheid 185
- 5.3 Concurrentievermogen, loonvorming en innovatie 188
 - 5.3.1 Concurrentievermogen 188
 - 5.3.2 Loonvorming 190
 - Het principe van de Belgische loonindexering 192
 - Centrale akkoorden voor de bepaling van de loonnorm 193
 - 5.3.3 Innovatie 195
 - Doelstellingen 195
 - Instrumenten om innovatie-voortgang te meten 196
- Wat moet je weten 199
- Wat moet je kunnen 200
- Opgaven 201

06 Geld, monetair beleid en inflatie 203

- 6.1 Het geld 204
 - 6.1.1 Functies van het geld 204
 - 6.1.2 Betalingsverkeer vandaag 204
 - Het chartaal geld 204
 - De munten (= metaalgeld) 204
 - Het papiergeld 206
 - Het giraal geld 207
 - Het quasi-geld 209
 - 6.1.3 Geldsubstitutie - geldschepping 210
 - 6.1.4. Vraag naar en aanbod van geld 212
 - Vraag naar geld 212
 - Aanbod van geld 213
 - De vermogensmarkt 213
 - 6.1.5 Het monetaire evenwicht 213

6.2 De monetaire politiek van het eurosysteem 215

- 6.2.1 Doelstelling en taken 215
- 6.2.2 De monetaire beleidsinstrumenten 218
 - De openmarktoperaties 218
 - De permanente faciliteiten 221
 - De monetaire reserve 221

6.3 Het inflatieverschijnsel 222

- 6.3.1 Begrip 222
- 6.3.2 Oorzaken van inflatie 222
 - Conjuncturele oorzaken van inflatie 222
 - Structurele oorzaken van inflatie 223
 - Monetaire oorzaken van inflatie 223
- 6.3.3 Gevolgen van inflatie 223
- 6.3.4 Bestrijding van inflatie 225
- 6.3.5 De inflatie 2012-2018 226
- 6.3.6 Deflatie? 228

Wat moet je weten 230

Wat moet je kunnen 231

Opgaven 232

07**Internationaal betalingsverkeer 233****7.1 De wisselmarkt 234**

- 7.1.1 Begrip 234
- 7.1.2 De hoogte van de wisselkoers 235
 - De vraag naar en het aanbod van vreemde valuta's 235
 - Hoe ontstaat de wisselkoers 236
 - Factoren die de vraag naar en het aanbod van vreemde valuta's bepalen 237
- 7.1.3 Wisselkoerssysteem 241
- 7.1.4 Van Bretton Woods... 245
- 7.1.5 ...tot Economische en Monetaire Unie (EMU) 246
 - Van EMS naar EMU 246
 - De Economische en Monetaire Unie 247
 - 1999 en later 247
 - Argumenten pro en contra EMU 248
 - EMS-II 249
 - De euro: waardige tegenspeler van de Amerikaanse 'greenback'? 250
- 7.1.6 Naar een sterkere economische en monetaire unie 251
 - Bankenunie 251
 - Economische unie 252
 - Begrotingsunie 253
 - Wetgeving 253
 - Begrotingssolidariteit: noodfinanciering en nieuwe mechanismen voor crisisbestrijding voor eurolanden 256

7.2 De betalingsbalans 257

- 7.2.1 Begrip 257
- 7.2.2 De deelrekeningen van de betalingsbalans van België 258

	Het lopend verkeer	258
	Het kapitaal- en financieel verkeer	261
7.2.3	Evenwicht op betalingsbalansen wereldwijd verstoord	261
7.2.4	Oorzaken van een betalingsbalansonevenwicht	263
	Oorzaken van conjuncturele aard	263
	Oorzaken van structurele aard	263
	Oorzaken van toevallige aard	264
7.2.5	De gevolgen van een betalingsbalansonevenwicht	264
7.2.6	Het herstel van het evenwicht op de betalingsbalans	266
	Volgens de klassieke leer (= prijsbenadering)	266
	Volgens de keynesiaanse leer (= inkomensbenadering)	267
	Volgens de moderne theorie	267
	Het voeren van een aangepaste handelspolitiek	267
	Het voeren van een aangepast monetair, budgettair, productie- en/of inkomensbeleid	267
	Het devalueren van de nationale munt	268
7.3	Mondiale samenwerking: internationaal betalingsverkeer	268
7.3.1	Het Internationaal Monetair Fonds (IMF)	268
7.3.2	De Wereldbank (World Bank)	271
7.4	Internationale beleidscoördinatie	271
	Wat moet je weten	274
	Wat moet je kunnen	275
	Opgaven	277

08

Internationaal handelsverkeer 279

8.1	Betekenis en beschrijving van het Belgische handelsverkeer	280
8.1.1	Internationale context	280
	De invoer- en de uitvoerquote	281
	De openheidsgraad	281
8.1.2	De buitenlandse handel van België 2015-2018	282
	Globale resultaten	282
	Geografische oriëntaties van de buitenlandse handel van België	283
	Sectorale oriëntaties van de buitenlandse handel van België	285
	De nettoruilvoet (= terms of trade)	285
8.2	De werking van het systeem van vrij internationaal handelsverkeer	286
8.2.1	De theorie van A. Smith: absolute kostenverschillen	286
8.2.2	De theorie van D. Ricardo: relatieve kostenverschillen	287
8.2.3	De voordelen van de internationale vrijhandel	289
8.2.4	Ongebreidelde vrijhandel of toch niet?	290
8.3	Handelspolitiek	292
8.3.1	Tarifaire belemmeringen	292
8.3.2	Niet-tarifaire belemmeringen	293

8.4	Mondiale samenwerking: internationaal handelsverkeer	293
8.4.1	De Wereldhandelsorganisatie (WTO)	293
8.4.2	De United Nations Conference on Trade and Development (Unctad)	296
8.4.3	De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	297
8.5	Vormen van economische integratie	297
8.5.1	Vrijhandelszone	298
8.5.2	Douane-unie	299
8.5.3	Gemeenschappelijke markt	300
8.5.4	Economische unie	301
8.5.5	Monetaire unie	303
8.6	Ontwikkelingslanden	306
8.6.1	Enkele kenmerken van ontwikkelingslanden	306
	Wat is een ontwikkelingsland?	306
	Inkomen als ontwikkelingsmaatstaf	306
	Alternatieve maatstaven van maatschappelijk welzijn	311
8.6.2	Een aantal oorzaken van het lager ontwikkelingstempo van veel ontwikkelingslanden	314
	Koloniale uitbuiting en politiek-economische dominantie van de rijke industrielanden	314
	Politieke instabiliteit inclusief een slecht functionerend openbaar bestuur	314
	Ontbreken of onvoldoende beschikbaar zijn van een of meer productiefactoren	315
8.6.3	Evolutie in het ontwikkelingsbeleid	316
8.6.4	De officiële ontwikkelingshulp (DAC-leden)	318
8.6.5	De Millenniumontwikkelingsdoelen van de VN	320
	Wat moet je weten	321
	Wat moet je kunnen	322
	Opgaven	323

09

Conjunctuur, groei, milieu en duurzame ontwikkeling 325

9.1	De conjunctuur	326
9.1.1	Beschrijving	326
	De conjunctuurbeweging	326
	Indicatoren van de economische activiteit	327
	Het bbp	327
	Andere conjunctuurindicatoren	328
9.1.2	Verklaring	331
	Exogene verklaringen	331
	Endogene verklaringen	332
9.1.3	De conjunctuurpolitiek	335
9.2	De economische groei	335
9.2.1	Begrip	335
9.2.2	Determinanten van de groeibeweging	335
9.2.3	De voor- en nadelen van de economische groei	336

9.3 Milieu 337

- 9.3.1 Wereldwijde ongelijkheid in beslag op het milieu 337
- 9.3.2 Het milieubeleid 341
 - Milieu-instrumenten 341
 - Nationaal en regionaal milieubeleid 342
 - Internationaal milieubeleid 343
 - Van Kyoto... 344
 - ...naar het Akkoord van Parijs 345
 - Europese klimaatdoelen en de ambitie van België? 348

9.4 Duurzame ontwikkeling: groei en milieu 351

- 9.4.1 Wat is duurzame ontwikkeling? 351
- 9.4.2 Naar een meer duurzame maatschappij? 353
- 9.4.3 Duurzame Ontwikkelingsdoelen 354
 - Twee mondiale agenda's komen samen 354
 - Waar staan we? 355
- Wat moet je weten 359
- Wat moet je kunnen 359
- Opgaven 360

10

Overheid 361

10.1 Overheidstussenkomst of toch niet? 362

10.2 Doelstellingen van de economische politiek 363

10.3 Vormen van economische politiek 366

10.4 De overheidsfinanciën 366

- 10.4.1 De overheidsbegroting 366
- 10.4.2 Het budgettair beleid (= fiscal policy) 367
- 10.4.3 De overheidsuitgaven 370
 - Begrip 370
 - Een terugblik 370
 - Recente evolutie 370
 - De vergrijzing 372
 - Vooruitzichten voor de vergrijzing in België 372
 - Wat kost ons de vergrijzingsfactuur? 373
 - Welk antwoord op de vergrijzing? 374
 - Armoede 375
 - Hoe wordt armoede in de EU gemeten? 375
 - Hoeveel mensen lopen een risico op armoede en/of sociale uitsluiting? 378
 - Hoe wordt armoede in België bestreden? 382
- 10.4.4 De ontvangsten van de overheid 382
 - Begrip 382
 - Een terugblik 383
 - Recente evolutie 383
- 10.4.5 Het financieringssaldo van de overheid 385
 - Begrip 385

Een terugblik	385
Evolutie sinds begin de jaren tachtig	385
10.4.6 De overheidsschuld en het rentesnieuwbaleffect	388
Samenstelling van de overheidsschuld	388
Een terugblik	389
Recente evolutie	389
Wat moet je weten	392
Wat moet je kunnen	393
Opgaven	394
Lijst van symbolen	395
Lijst van afkortingen	395
Lijst van figuren	399
Lijst van tabellen	401
Bronnenlijst	401
Nuttige internetsites	407
Index	409
Herkomst van de illustraties	415

Economie Vandaag is een handboek Algemene Economie voor het Hoger Onderwijs dat als voornaamste uitgangspunt heeft een brug te slaan tussen economische theorie en actualiteit. In dit boek verwerft de student op een gestructureerde wijze kennis van en inzicht in het economisch leven en zijn samenhangen. Het boek is gestructureerd rond tien belangrijke kernthema's:

- ▶ Consumenten
- ▶ Producenten
- ▶ Prijsvorming
- ▶ Macro-economische grootheden
- ▶ Nationaal inkomen en werkgelegenheid
- ▶ Geld, monetair beleid en inflatie
- ▶ Internationaal betalingsverkeer
- ▶ Internationaal handelsverkeer
- ▶ Conjunctuur, groei, milieu en duurzame ontwikkeling
- ▶ Overheid

Dit handboek biedt de meest complete en uitgebalanceerde inleiding tot het opleidingsonderdeel Economie in het hoger onderwijs.

Economie Vandaag: modulair

In het snel veranderende landschap van het hoger onderwijs dienen keuzes te worden gemaakt, ook en vooral in een opleidingsonderdeel Economie. Het is niet mogelijk en niet wenselijk alles te behandelen. Uit de jarenlange ervaring blijkt dat sommige docenten bv. meer de nadruk leggen op een micro-economische aanpak, anderen willen een macro-economische weg inslaan. Afhankelijk van de voor de specifieke opleiding geformuleerde leerdoelstellingen kan men hierbij minder ver of nog verder gaan. In sommige opleidingen kunnen grafieken en berekeningen achterwege gelaten worden.

De modulaire opbouw van het handboek Economie Vandaag komt hieraan tegemoet. Ieder onderdeel staat op zich. De docent kan zelf kiezen welke onderdelen hij wel of niet uitgebreid wenst te behandelen. Waar nodig kan door interne verwijzing en door gebruik van het register onmiddellijk het verband gelegd worden met andere onderdelen die niet uitgebreid in de les kunnen worden behandeld. Zo biedt het boek kansen tot zelfstudie of tot verdere verdieping maar evenzeer tot beperking of inkrimping van de leerstof. Via het dashboard op www.economievandaag.be kan de docent een kant-en-klaar digitaal boek samenstellen volledig op maat van zijn studenten. De docent kan dit

digitaal boek bovendien verrijken met toetsen, video- en beeldmateriaal... Zo zien de studenten perfect wat ze moeten kennen en kunnen.

Economie Vandaag: actueel

De economische realiteit verandert vlug, dat is het voorbijgejaarte nog maar eens gebleken. De noodzaak om de theorie aan de praktijk te toetsen is bijgevolg bijzonder groot. Economie Vandaag kent een jaarlijkse actualisatie en neemt de meest recente cijfers op, die tot net voor publicatie nog worden aangepast. In het digitale boek op www.economievandaag.be zijn talrijke links aangebracht zodat één klik volstaat om toegang te krijgen tot het meest actuele cijfermateriaal. Bovendien krijgt het digitale boek in de loop van de maand februari een update van cijferreeksen. Daardoor kunnen we steeds inspelen op nieuwe tendensen, die economie precies tot een boeiend vak maken. Heel wat cijfermateriaal is overigens uniek. Tal van economische en financiële instanties verlenen hieraan hun medewerking.

Economie Vandaag: didactisch

De gestructureerde aanpak maakt het mogelijk om de te verwerven competenties te behalen en de reeds verworven competenties verder uit te diepen. Kernwoorden in de marge van het boek bouwen verder op de gestructureerde aanpak. Economie Vandaag stimuleert de zelfwerkzaamheid van de studenten. Iedere module eindigt met een overzicht van wat de student moet weten en wat hij moet kunnen. Opgaven en zelf doen helpen de student daarbij. Via een 'toets jezelf'-module op www.economievandaag.be kan de student steeds zijn eigen vooruitgang in kaart brengen. Online studiehulp (dynamische grafieken, (uitgewerkte) opgaven met digitale begeleiding...) vertrekt vanuit de didactiek om te kunnen inzetten in het leerproces. Vooral bij de voorbereiding van het examen blijken deze dynamische grafieken, (uitgewerkte) opgaven en 'toets jezelf' in een behoefte te voorzien. Het dashboard biedt een overzichtelijke weergave van alle resultaten. Zo ziet u in één oogopslag de voortgang van iedere student. Docenten die het boek gebruiken kunnen beschikken over een docentenpakket met ondersteunend materiaal.

Economie Vandaag: fris en jong

Economisch onderwijs mag best in een aantrekkelijk kleedje zitten. De auteurs streven er steeds naar zich aan te passen aan de noden en de wensen van het doelpubliek. Een aantrekkelijke en telkens weer vernieuwde vormgeving doet jongeren zin krijgen om zich te verdiepen in de materie. Grafieken, tabellen en illustraties passen zich ook visueel aan de heersende trends aan. Uitgangspunt daarbij is: een functionele vormgeving. Economie Vandaag is op dit vlak een trendsettend handboek, zonder daarbij de essentie uit het oog te verliezen.

Economie Vandaag: online

Via het volledig geïntegreerde interactief leerplatform www.economievandaag.be biedt Economie Vandaag heel wat digitale ondersteuning:

voor de docent:

- ▶ klasgroepen aanmaken en opdrachten toewijzen aan de klasgroepen;
- ▶ een kant-en-klaar digitaal boek samenstellen op maat van uw studenten;
- ▶ leervorderingen van de studenten opvolgen en ontdekken waar studenten mee worstelen;
- ▶ tussentijdse update cijferreeksen;

voor de student:

- ▶ e-book:
 - studeren, notities nemen, markeren, bewaar en deel digitale aantekeningen met medestudenten en docenten;
 - op maat aangemaakte digitale cursus;
 - met één klik toegang tot het meest actuele cijfermateriaal;
- ▶ uitgebreide ‘toets jezelf’-module met automatische feedback;
- ▶ dynamische figuren met didactische ondersteuning om de opbouw te herhalen en beter te begrijpen;
- ▶ online begeleiding bij het oplossen van opgaven om meer inzicht te verwerven.

Economie Vandaag: waar voor uw geld

Met Economie Vandaag heeft de student een inhoudelijk en vormelijk kwaliteitsboek dat hij zowel tijdens als na zijn studies verder zal gebruiken en consulteren. Bij al deze troeven komt bovendien nog de billijke prijszetting. Met de hoger geschetste kwaliteiten en een verkoopprijs

van 32,50 euro is het boek zonder twijfel te bestempelen als ‘de beste koop’ in de categorie handboeken Algemene Economie.

Economie Vandaag: competenties

Geen specifieke begincompetenties vereist.

- ▶ Kennis
 - Begrippen van de micro- en macro-economie.
 - Fundamentele economische principes.
 - Economische denkwijzen.
 - Kennis economische actualiteit.
 - Ruim referentiekader m.b.t. economische actualiteit.
- ▶ Vaardigheden
 - Inzicht verwerven in de wisselwerking van de economische grootheden.
 - Grafieken en tabellen lezen, begrijpen en interpreteren.
 - Economische theorie aan de actualiteit koppelen.
 - Actuele informatie in een meertalige omgeving over economische onderwerpen verzamelen vanuit relevante en betrouwbare bronnen.
 - Actuele economische informatie analyseren, structureren, uitleggen en verklaren.
 - Inzicht verwerven in het dagelijks economisch leven.
 - In concrete situaties aangeven welk beleid er wordt gevoerd.
- ▶ Attitudes
 - Kritisch omgaan met bronnen.
 - Kritisch staan t.a.v. economische problemen en de gevoerde economische politiek.
 - Nadenken over maatschappelijk relevante thema's.
 - Kennis permanent actualiseren.
 - Analytische ingesteldheid.
 - Zin voor nauwkeurigheid.
 - Zin voor volledigheid.
 - Zin voor systematiek.
 - Zelfstandigheid.
 - Zin voor samenwerking.
 - Opdrachten kunnen uitvoeren tegen een gestelde deadline.

Economie Vandaag: belangrijkste wijzigingen nieuwe editie

- ▶ Herwerking en actualisering van het volledige handboek.
- ▶ Restyling grafieken.
- ▶ Visuele aanpassing van cijferreeksen.
- ▶ Online begeleiding bij het oplossen van opgaven om meer inzicht te verwerven en varianten om zelf verder te oefenen.
- ▶ Aangepaste zelftoetsmodule met meer zelftoetsen op www.economievandaag.be.
- ▶ Eurocrisis, rol van de ECB (bv. QE), brexit.
- ▶ Europese Pijler van Sociale Rechten en sociaal scorebord.
- ▶ Armoede-indicatoren ontwikkelingslanden (Wereldbank, VN).
- ▶ Duurzame Ontwikkelingsdoelen: waar staan we?
- ▶ Environmental Performance Index 2018, ecologische balans 2016, klimaatverdrag van Parijs en EU-klimaatplan 2030.
- ▶ Europa 2020-strategie (werk, milieu, armoede...): waar staat België in een vergelijking met de EU?

Economie Vandaag: dankwoord

Reeds meer dan 25 jaar gebruiken ieder jaar opnieuw duizenden studenten in de meest uiteenlopende opleidingen dit handboek. De jaarlijkse actualisering en vernieuwing doen de titel alle eer aan. We hopen dat deze geheel herziene druk en het volledig geïntegreerd interactief leerplatform www.economievandaag.be op een even ruime respons mag rekenen. Uiteraard zullen wij ook nu dankbaar gebruik maken van suggesties voor verbetering om de kwaliteit van het handboek en het interactief leerplatform in de toekomst nog te optimaliseren. Alle studerende wensen wij veel succes met hun studies.

De auteurs, Melle/Sint-Niklaas, juni 2019

0 Inleiding

- 0.1 Het doel van de economische wetenschap
- 0.2 Welvaart en welzijn
- 0.3 Soorten goederen
- 0.4 Consumptie en productie
- 0.5 De methode
- 0.6 De ceteris-paribusclausule
- 0.7 Micro-, meso- en macro-economie

0.1 Het doel van de economische wetenschap

Je hebt de beslissing genomen verder te studeren. Economisch gezien is dit niet zonder betekenis. Studeren brengt nogal wat uitgaven mee (inschrijvingsgeld, boeken, verplaatsingskosten, kot). Je ouders gaan misschien nog een paar jaartjes met twee uit werken, of zul je een centje bijverdienen in het studentenrestaurant? Vergeet echter *niet* dat de overheid een groot deel van je studiekosten voor haar rekening neemt. Hoe zul je de opgedane kennis ten dienste stellen van de gemeenschap?

Bij bijna alle menselijke handelingen komt een economisch gezichtspunt om de hoek kijken. Het economisch aspect van het handelen bestaat in het kiezen. Welke zijn de elementen van deze keuze?

Figuur 0.1
De elementen
van de keuze

0.1.1 Behoeftte

Behoeftte

Een behoefte is het aanvoelen van een tekort en het streven dit tekort te bevredigen (subjectief karakter).

Primaire of levensnoodzakelijke (behoefte)

Immateriële (behoefte)

Collectieve of gemeenschappelijke (behoefte)

Individuele behoeften

De menselijke behoeften zijn talrijk en van allerlei aard. In eerste instantie denken wij daarbij aan de primaire of levensnoodzakelijke behoeften (voeding, kleding en huisvesting). De behoeften zijn trouwens niet steeds van materiële aard. Naarmate een maatschappij zich ontwikkelt, komen meer en meer de behoeften van immateriële aard op de voorgrond (onderwijs, ontspanning, geneeskundige verzorging). Collectieve of gemeenschappelijke behoeften zijn gelijkaardig voor een groot aantal personen en worden normaal door de gemeenschap als geheel bevredigd (onderwijs, wegen, bejaardenzorg, recreatiezones). Individuele behoeften zijn subjectiever en worden normaal bevredigd dankzij de inspanningen van personen of van hun gezin (voeding, kleding, huisvesting, ontspanning).